

Irena Medňanská

AZ EGYKORI FELSŐMAGYARORSZÁGI ZENESZERZŐ KÉLER BÉLA ÉLETÚTJA ÉS ÚJBÓLI BESOROLÁSA AZ EURÓPAI ZENEI ÖRÖKSÉGBE¹

Abstrakt

A referátum célja az egykori felsőmagyarországi illetőségű, az 1820-ban, a mai Szlovákia területén lévő Bardejovban (Bártfán) született, és 1882-ben a németországi Wiesbadenben meghalt és eltemetett zeneszerző, Kéler Béla életének és munkásságának bemutatása. A maga korában Kéler Béla a szórakoztató és szalonzene területén Európa szerte elismert zeneszerző és karmester egyéniség volt. A 19. század második felében szerzeményeivel és azok előadásával jelentősen befolyásolta a szórakoztató zene fejlődését. Kéler Béla korabeli nyomtatásban megjelent alkotásai ma is elérhetőek különböző európai zenei könyvtárakban. Zeneszerzői hagyatéka legteljesebb formában a budapesti és a bártfai (Sáros megye, Szlovákia) múzeumokban található.

Kulcsszavak: *Zene. Zeneszerző. Karmester. Kéler Béla. Bártfa. Történelmi Magyarország. Wiesbaden. Európa. Szórakoztató zene. Táncformák. A 19. századi esztétika.*

Bevezetés

Johannes Brahms *Magyar táncok* című alkotása a világ legnépszerűbb műveinek egyike. Eredetileg négykezes zongoradarab-sorozat volt, csak később hangszerelte meg zenekarra. Sokan mások is feldolgozták ezeket a témákat, de ma már kevesen tudják, hogy ezek a híres melódiák valójában nem Brahmstól, hanem más, „a történelmi Magyarországon élő különböző alkotóktól, főleg német szerzőktől származnak.”² Brahms ezt soha nem tagadta, és a *Magyar táncok* első kiadásában szerepelt is ez az információ, de a következő kiadásokban már csak elvéve jelent meg, végül teljesen

¹ Jelen tanulmány az MŠ SR KEGA 020 PU-4/2012 számú projekt keretében készült.

² Johannes Brahms a Magyar táncokban felhasználta más szerzők melódiáit: 1. Borzó Miska: Isteni csárdás 2. Windt Mór: Emma csárdás 3. Riszner József: Tolnai lakodalmas 4. Mértly N.: Kalocsai emlék 5. **Kéler Béla: Bártfai emlék** 6. Nittinger Adolf: Rózsabokor csárdás 7. Népdal csárdás 8. Frank Ignác: Luiza csárdás 9. Travnyik János: Makói csárdás 10. Riszner József: Tolnai lakodalmas

elmaradt. Ezért a mai zenehallgató és előadó a *Magyar táncokat* Brahms művének hiszi. A fent említett okból Brahms ezt az alkotását nem is látta el opus-számmal.

Az *Ötödik magyar tánc (g-moll)* Brahms táncai közül az idők folyamán a legnagyobb népszerűséget érte el. Éppen ezt a táncot komponálta Kéler Béla dallamaira, ami egyben a jelen előadás témája is. Brahms Kéler *Spomienka na Bardejov (Bártfai emlék)* című csárdásából 32 taktust használt fel. Ez a 32 taktus műfaji szempontból a rövid dalforma jegyeit (a+b) viseli magán. Bártfán 2010-ben (Kéler születésének 190. évfordulóján) a helyi gimnázium zenekedvelő tanára Dr. Peter Bubák kezdeményezésére újraélesztették a kéleri zenei hagyományokat.

A Keller / Kéler család Bártfán

Bártfa város politikai, gazdasági, közigazgatási, kulturális, felekezeti és katonai felemelkedése a 17. században következett be a jól működő közigazgatás eredményeként. Az ipar fejlesztésének a támogatása a különböző mesterségeket (szövést, vászongyártás, szabóság, fazekasság, lakatosság, szücs-mesterség, szijgyártás, posztógyártás, húsipar, kalaposság, cipészet, sörfőzés, halászat) tömörítő céhek számszerű növekedésében mutatkozott meg, összességében 20 céhről beszélhetünk. Bártfa városa jelentős kereskedelmi tranzit út volt Lengyelország és a történelmi Magyarország között. A 16. századtól a történelmi Magyarországon a Habsburg család uralkodott. A következő két évszázadban Bártfán a kulturális és szellemi fellendülés váltakozott a hanyatlás korszakaival. A fellendülés főleg a városi iskolák színvonalának és az ott tanító személyiségeknek (papoknak, prédikátoroknak, orgonistáknak, zeneszerzőknek és karmestereknek) volt köszönhető. Mivel a várost különböző nemzetiségek lakták, természetes volt a több nyelv (német, szlovák, latin, magyar, lengyel és ruszin) együttélése. A 17. században azonban Bártfát járványok, természeti katasztrófák, tűzvész, aszály, háborús csapások sújtották. A korabeli történelmi Magyarországon Bártfa fontos kereskedelmi és termelési centrum volt. A Rákóczi felkelés után (1703–1711) a város súlyos gazdasági válságba került. A 19. század elején már nem érte el az előző gazdasági és humán fejlettségi szintet.

A Keller/Kéler családról, amely a feljegyzések szerint a tehető polgári családok közé tartozott, a 17. századi archívumi feljegyzések tanúskodnak. 1657. dec. 31-én született Keller Zsigmond, akinek a családját I. Lipót 1699. dec. 11-én nemesi rangra emelte, és *lillerae armales* kiváltságot adományozott számára. Felekezetiileg a Keller/Kélerék az augsburgi evangélikus egyházhoz tartoztak.

A referátum Kéler Béla egyenes ági rokonaira fókuszál. A bártfai családi ágat Stefán Kéler (1742. január 30. - ?), Kéler Béla nagyapja képviseli. A családfán őt követi Kéler Béla apja, Stefán Kéler (1781. nov. 7. - 1849. júl. 15). Kéler Béla, mint a 15 tagú család legjelentősebb utóda, az anyakönyvben és a többi dokumentumban következetesen Kélernek van bejegyezve³. (Fecsková. 1999, 16, rkp)

Biográfia, diákévek

A romantikus szórakoztató-szalonzene szerző Kéler Béla életútja 1820. február 13-án kezdődik Bártfán. Protestáns, felsőmagyarországi nemesi családban látta meg a napvilágot. **Albert Paul Kéler**ként anyakönyveztek. Apja, Kéler István városi főbíró és egyházi előjáró volt az evangélikus felekezetnél, anyja, született Both Anna háztartásbeli, 12 gyermeke nevelésével foglalkozott.⁴ A családban németül kommunikáltak, de kortársai társaságában megismerkedett a sárosi nyelvjárással is. Az ifjú Kéler, akkoriban még Albert Paul néven német nyelvű evangélikus iskolába járt, magyarul nem tudott. Kélernél már nagyon hamar megjelentek a zenei tehetség jelei. Kezdetben Franz Schiffer, bártfai karmester tanította hegedülni. Vágya, hogy művésszé válhasson, abban is megnyilvánult, hogy autodidakta módon tanult meg zongorázni.

Röviddel bártfai elemi iskolai tanulmányai befejezését követően egy évet a lőcsei liceumban töltött azzal a céllal, hogy tökéletesítse német nyelvtudását. A következő évek az eperjesi kollégiumhoz kötötték, ahol filozófiát és jogot tanult. Prešov (Eperjes) a 19. század negyvenes éveinek közepén széles lehetőségeket kínált zenei fejlődésére azáltal is, hogy a kollégiumban működő Zenekörben alkalom nyílt a közös zenélésre. Innen datálható Kéler részvétele a zenekari muzsikálásban. Két évet Debrecenben töltött, hogy elsajátítsa a magyar nyelvet, de sokat fejlődött a zene területén is. Tanulmányait kitűnő eredménnyel fejezte be Eperjesen, 1839-ben. Eperjesen nagyon jól érezte magát, hiszen itt fejlődhetett zenei tehetsége, inspiráló környezet vette körül, és itt születtek első művei is.

Kéler szülei nem békéltek meg azzal a lehetőséggel, hogy fiúkból zenész legyen, mivel a 19. században ez a foglalkozás a nemesi körökben nem volt elfogadott. Úgy döntöttek, hogy fiúkat inkább a mezőgazdaság felé orientál-

³ A 18-19. században történik meg a családnevek transliterációja (átírása), így Kéler családjának bártfai és a késmárki ágán is.

⁴ Kéler Béla végrendeletében testvérei neve a következő sorrendben szerepel: Frederika, Štefan, Anna Emília, Antónia, Matild, Augusta, Apollónia, Ferdinánd, Jozefína és Amália.

ják. A következő években Kéler Liptó vármegyében, egy munkácsi nagybirtokon és a Beszkidek vidékén mezőgazdászkodott. Sógora halicsi birtokán is dolgozott, hogy eleget tegyen szülei kívánságának.

A zenével azonban továbbra is foglalkozott, esténként eljátszotta hegedűn a diákéveiben szerzett műveit. Összességében a mezőgazdasági munkával töltött idő alatt 50 darabot alkotott, emellett a zeneelmélet területén fejlesztette tudását Albrechtsberger „Theorie der Tonkunst” című könyvéből.

Halicsi tartózkodása alatt véglegesen eldöntötte, hogy felhagy a mezőgazdasággal⁵, és élete további részét a zenének szenteli. Arról, hogy mit szoltak ehhez szülei, nincs tudomásunk. Egy biztos, zeneszeretete, tehetsége, a hegedűjáték szeretete véglegesen győzött. 1844-ben Eperjesre érkezett, ahol zenetanári állást kapott. Itt zeneileg tovább fejlődött, a legjobb eperjesi zenészekkel muzsikált, tanult, komponált. Felismerte azonban, hogy azok a periférián lévő városok, melyekben eddig megfordult, nem garantálják azt a művészi környezetet, ami elképzeléseinek megfelelt volna.

Úton a zene felé

A 25 éves Kélerben Bécsben fogalmazódott meg az az elhatározás, hogy valamelyik európai zenei központban kellene megvetnie a lábát. Sikeresen pályázott a „Theater an der Wien” császári-királyi zenekar hegedűsi posztjára, ahol nyolc évet töltött. Ezek az évek a zeneelmélet, az összhangzattan és a hangszerelés intenzív stúdiumaival teltek tanáránál, Schlesingernél, míg a kontrapunktot Simon Sechteránál tanulta. A zenekar karmestere volt a példaképe, aki az akkoriban már híressé vált Franz von Suppé⁶ volt. Suppének köszönhetően Kéler bemutatkozhatott a bécsi közönségnek úgy is, mint zeneszerző, akinek műveit egyre gyakrabban tűzték műsorra a zenekarok. Ebben a korszakban legjelentősebb szerzeménye a **Romantiká predohra – Overture Romantique op. 75** (Romantikus nyitány), mellyel elnyerte Suppé elismerését, és azt a lehetőséget is, hogy művét előadják. 1846-tól különböző kiadóknál jelentek meg szerzeményei, s ezzel népszerűsége és elismertsége gyorsan nőtt.

⁵ Kéler döntésében, hogy életét mégis csak inkább a zenének szenteli, közrejátszott a véletlen is. Sógora, akinél dolgozott, természeti katasztrófák következményeként tönkrement. Így Kéler számára nem maradt más, mint visszatérni Bárfára.

⁶ Franz von Suppé (1819. április 18. Split – 1895. május 21. Bécs) operett szerző és a Bécsi opera megalapítója. 1845-ben egyszerre került Kéler Bélával a Theater an der Wienbe. Előtte Franz von Suppé 1840-ig a Theater in der Josefstadt dirigense volt.

Bécs biztosította Kélernek a tökéletes muzsikusi fejlődés lehetőségét mind a karmesterség, mind a zeneszerzőség területén. Ennek eredményeként 1854-től elindult önálló zenei karrierje. Egy szezonra elszerződött Berlinbe, ahol Johann Sommer zenekarában karmesteri állást töltött be, már **Kéler Béla** művésznéven. A következő évben visszatért Bécsbe, ahol Lanner halála után átvette annak zenekarát. 1855. dec. 2-án a Schönbrunn melletti Hietzingben egy nagyszabású koncerten vezényelte terjedelmes szerzeményét, az *Egy éj Velencében* c. művét. 1856-ban mint katonai karmester belépett az osztrák-magyar hadsereg gróf Mazzuchellivel fémjelzett, 10. gyalogezredének szolgálatába. Ezzel a katonaegyüttessel az Osztrák-Magyar monarchia több városában is fellépett, pl. Pesten, Debrecenben, Brassóban, Szébenben, ahol lenyűgöző karmesteri teljesítményével nagy sikereket ért el. Együttal lehetősége volt saját műveinek megszólaltatására, és arra is, hogy megvalósítsa művészi elképzeléseit. Mindez pozitívan hatott zeneszerzői tevékenységére és főleg fúvós zenekari hangszerelésére. A fúvósok mellett vonósokból álló, szórakoztató zenét játszó együttesel is dolgozhatott, így mindkét típusú hangszerelésében gazdag tapasztalatokat szerezhetett. A négy éves katonai szolgálatot 1860-ban egészségügyi okok miatt otthagyta, és hosszabb ideig a történelmi Magyarország különböző fürdőiben gyógyította magát.

Életének következő fejezete 1863-ban kezdődik, amikor a nassau herceg meghívására Wiesbadenben vállalt zeneigazgatói állást 1866-ig. Kélernek nemcsak dirigensi, de zeneszerzői tevékenysége is sikert hozott. Ez műveinek egyre növekvő számában és anyagi biztonságában is tetten érhető. Ezért 1867-1870 között szabadúszó lett, és kizárólag zeneszerzéssel foglalkozott. A nyári hónapokban sokat utazott, koncertezett pl. Svájcban, Párizsban és több német városban, főleg Wiesbadenben.

Kéler Béla szívesen tért vissza szülővárosába, Bártfára, nagyon szeretett az ottani fürdőben időzni. 1868-as látogatásakor koncertet szervezett saját műveiből, és a befolyó összeget szülővárosa tűzvész által sújtott lakóinak ajánlotta fel. Wiesbadenbe való visszatérésekor nagy sikerrel vezényelte *Na krásnom Rýne spomínam na Teba (Emlékszem, hogy a gyönyörű Rajna)* op. 83 c. keringője premierjét. Ezt a művet művészi-esztétikai értékei miatt *iff. Johann Strauss Kék Duna* keringőjéhez szokták hasonlítani. Ez után a művészi termékeny időszak után 1870-ben két évre visszatért a wiesbadeni fürdőzenekar élére, mellyel jelentős sikereket ért el.⁷ A következő években már nem kötötte le magát szerződésekkel, európai koncertkörutakon vett

⁷ Rendkívüli művészi teljesítményéről árulkodik az az adat is, miszerint 1871-ben összesen 366 koncertet dirigált.

részt. Szerepelt pl. a *londoni Covent Gardenben*, néhány hónapig vendég-szerepelt a híres *müncheni Gungl* zenekarnál, néhány francia zenei központban, ill. Svájcban, és rendszeresen visszatért Wiesbadenbe.

Zeneszerzői és dirigensi tevékenységét még életében több kitüntetéssel ismerték el: Oszkár svéd és norvég király *Litteris et artibus* arany medált adományozott neki, IV. Vilmos porosz király egy mives aranyszelencével ajándékozta meg, I. Vilmos német császár aranymedállal tüntette ki, míg Nassau hercege a „*Für Verdienste und Wissenschaft*”⁸ ezüst keresztrel jutalmazta művészi tevékenységét.

Kéler Béla annak ellenére, hogy művészi élete külföldre kötődött, gondolatban sokszor tért vissza sárosi szülőföldjére. Wiesbadenben halt meg 1882. nov. 20-án. Sírkövére a *Na krásnom Rýne spomínam na Teba (Emlékszem, hogy a gyönyörű Rajna)* című keringőjének első taktusait, illetve a következő mondatot vésték fel: „Béla Kéler, skladatel’, kapelník vojvodu z Nassau, narodený v vyzelávaný v hornom Uhorsku.„, (*Kéler Béla, a nassau herceg zeneszerzője és karmestere, aki Felső-Magyarországon született és tanult.*)

Kéler zenei hagyatéka

Albert Paul von Kéler, művésznevén Kéler Béla 1882-ben aggregényként halt meg. Élete végén testamentumot készíttetett, melyben teljes művészi életművét

1. szülővárosára, a szlovákiai Bártfára,
2. az eperjesi kollégiumra, ahol tanult és dirigált,
3. a németországi wiesbadeni fürdőzenekarra, mellyel a legnagyobb sikereit érte el,
4. a nassau barátira és támogatóra, Carl Wagnerre (Németország) hagyta.

Bártfa városa Kéler wiesbadeni zenei örökségét kapta 1883-ban. Mandics Ede megbízott ügyvéd az örökhagyó kívánságának megfelelően ezt a hagyatékot két részre osztotta: az egyik rész maradt Bártfán, a másik elkerült az eperjesi evangélikus kollégiumba. Ma már biztosan csak a bártfai részt tudjuk azonosítani, mely a Sáros megyei Bártfa város múzeumának archívumában található. Műveinek Bártfán található (nem teljes) gyűjteménye is bizonyítja, hogy Kéler Béla zeneszerzői tevékenységét joggal tartjuk az európai zeneművészet egyik legérdekesebb, ugyanakkor még nem teljesen feltárt részének. Az a tény, hogy a művész Bártfa és Eperjes

⁸ Ezek közül a díjak közül több Szlovákiában, a Sáros megyei múzeum bártfai gyűjteményében található.

városára hagyta életművét, hazaszeretét és szülővárosához fűződő szeretetét bizonyítja.

Eperjesen elveszőben van Kéler öröksége, így jelenleg talán a bártfai gyűjtemény a legteljesebb, ugyanis a wiesbadeni⁹ fürdőzenekarnak juttatott örökséget sem sikerült megőrizni. A kéleri örökség bártfai részének szisztematikus kutatásával 1970-72 között Frantisek Matús foglalkozott, aki a kaotikus állapotban lévő dokumentumokat igyekezett rendbe szedni, katalogizálni. Aprólékos, precíz munkával létrehozta a *Kéler Béla gyűjteményt*, mely a következő tételeket tartalmazza:

128 darab opus számmal ellátott zenei egység kézírata,

109 darab opus számmal nem ellátott nyomtatott zenei egység,

206 darab opus számmal ellátott nyomtatott zenei egység,

1 darab opus számmal nem ellátott nyomtatott zenei egység,

Összességében ez az anyag mintegy 444 tételt képvisel, ami azonban nem azt jelenti, hogy szerzeményeinek száma is ennyi, mivel különböző variációkban jelenített meg egy-egy témát, gyakran a pillanatnyi szükségnek és zenészei kvalitásainak függvényében

Kéler Béla szülőházán (Bártfa, Radničná tér 41.) 1906. aug. 11-én helyezték el az első emléktáblát¹⁰, melyet bizonyos körök 1944-ben azzal az indokkal távolítottak el a homlokzatról, hogy Kéler magyar volt. 1952-ben egy új tábla került elhelyezésre, melyen a művész keresztnévét szlovákul írták fel „Vojtech Kéler”. Az eredeti márványtáblát 2011-ben rehabilitálták, amikor visszahelyezték eredeti helyére, így jelenleg mindkét emléktábla látható Kéler szülőházán.

Kéler Béla zenéje

Kéler Béla zenéjét műfajilag a szórakoztató-szalonzene kategóriájába sorolhatjuk, mellyel megállta helyét a konkurencia és a népszerűségi versenyben a bécsi szerzőkkel, Lannerrel és a keringőkirály, ifj. Johann Straussal való összehasonlításban. Ha számba vesszük, hogy Kéler nem intézményesen szerzett zenei műveltséget, és hogy amit a zeneművészet területén elért, azt tehetségének, motiváltságának, kitartásának, a zeneelmélet és összhangzat-

⁹ Ennek a tanulmánynak a szerzője 2006-ban Kéler zenei örökségét kutatta Wiesbadenben. Megállapította, hogy az itteni fürdőzenekarra hagyott örökségből semmi sem maradt meg. A kották a szakszerűtlen és nyirkos archiválási körülmények miatt jelentősen károsodtak.

¹⁰ Az első, aranyozott betűs, magyar nyelvű márvány emléktábla kezdeményezője Markup Béla volt. A korabeli dokumentumok arról számolnak be, hogy az emléktábla avatási ünnepségén 1906-ban, zenekari koncert hangzott el Kéler műveiből. Az eseménnyel kapcsolatban gazdag levelezési anyag maradt fenn az akkori hivatalos, magyar nyelven.

tan autodidakta módon való elsajátításának, karmesteri tevékenységének köszönheti, elismeréssel szólhatunk róla. Bécsi karmestersége idején a hangszerelésben szerzett tapasztalatokat. Mindezen kvalitások birtokában kiemelkedő eredményeket ért el a korabeli zeneművészet és előadóművészet területén. Joggal mondhatjuk, hogy a Bártfárolt indult zenész európai formátumú művésszé nőtte ki magát.

Ezt a művészi színvonalat és elismertséget bizonyítja az a tény is, hogy 1877-ig 12 európai kiadónál 138 műve jelent meg nyomtatásban. Műfaj tekintetében a táncformákat kedvelte, melyek inkább zenehallgatásra voltak hivatottak. 27 nagyformátumú keringője közül talán a leghíresebb a *Na krásnom Rýne spomínam na Teba (Emlékszem, hogy a gyönyörű Rajna)* című, op. 83. műve. A további keringők közül említsük meg a *V novej vlasti (Új hazában)* című, op. 112. művet. A többi keringője is kitűnik érzelmi gazdagságával és melodikusságával, pl. a *Hviezdy nádeje (A remény csillagai)* op. 17, a *Na krídlach lásky (Szerelem szárnyán)* op. 93, a *Žriedlo (Forrás)* op. 65, a *Ružové sny (Rózsaszín álmok)* op. 72, vagy az utolsó keringője, *Od Rýnu k Dunaju (A Rajnáttól a Dunáig)* op. 138. Húsz csárdásából a leghíresebbek a következők: *Spomienka na Bardejov (Bártfai emlék)* op. 31, *Spomienka na Debrecín (Debreceni emlék)* op. 26, *Karpatské ozveny (A Kárpátok hangja)* op. 52, *Tokajské kvapky (Tokaji cseppek)* op. 54, *Pozdrav vlasti (Üdvözlét hazámnak)* op. 56, stb. A további táncformák között 18 polkát, 13 galoppot találunk, melyek közül megemlíthetjük a *Grand Galopp Infernale c.* (op. 60.) művet, melyet 1861. februárjában komponált Eperjesen. 15 táncformájú dalkompozíciója könnyed bájával megéri a hallgatót, mint pl. a zenekarra és szoprán szőlóra írt koncertkeringője a *Come palpita il mio cor!* op. 61. Művészileg legelismertebbek nyitányai, pl. a már említett *Romantická predohra (Romantikus nyitány)* op. 75, de jelentős sikere volt más nyitányainak is, pl. a *Rákócziho predohra (Rákóczi nyitány)* op. 76, az *Uhorská veseloherná predohra (Magyar vígjáték nyitány)* op. 73, *Komická predohra (Komikus nyitány)* op. 74, *Vysvätenie chrámu (Templomszentelés)* op. 95, *Francúzska veseloherná predohra (Francia vígjáték nyitány)* op. 131, stb. Kéler Béla monumentálisabb műveket is alkotott. Többek között szimfonikus költeményeket, pl. *La chasse aux papillons op. 133, Serenata Veneziana, quasi Cavatina op. 93*, vagy szimfonikus szvitet pl. *Karpaty (Kárpátok)*, mely már címében¹¹ is jelzi, hogy a szlovák táj szépségei ihlették.

¹¹ A *Karpaty* (Kárpátok) című szimfonikus szvit képei: Bevezető *Ranný úsvit* (Virradat) – Andante sostenuto, *Pastierova fujara* (Pásztorfurulya) – Adagio pastorale, *Nad horami sa vjasaňuje* (A hegyek fölött világosodik) – Andante mosso,

Kéler Béla életművének felélesztése

Kéler Béla kerek életrajzi jubileumai (2010-ben születésének 190., 2012-ben halálának 130. évfordulója) volt az apropója annak a kezdeményezésnek, hogy szerzeményei interpretációjával újra életre keltsék Bártfán zene-művészeti örökségét. Ez úgy történik, hogy évente Bártfa történelmi helyszínein és a bártfai fürdőben a *Kéler Béla kulturális nyár* rendezvényeinek keretében a művész alkotásait tűzik műsorra. Kéler Béla műveit főleg kamarakoncerteken adják elő azokból a kottákból, melyek használható állapotban maradtak fenn a bártfai múzeumban. A kamarazenekar hangszeres összetétele: zongora, hegedű, ének vagy akár négykezes zongorajáték. Szimfonikus műveit, előjátékait, csárdásait, galoppjait a Kassai Állami Filharmónia is interpretálta Marian Vach¹² dirigálásával. A Szlovák Rádió Dévény adója Kéler Béla életéről és munkásságáról sugárzott egy zenés sorozatot. A kassai televízió dokumentumfilmet forgatott a művészről „*Zabudnutý rodák*” (*Elfelejtett földink*) címmel. Annak ellenére, hogy a rendszeres szabadtéri koncertek a szlovákiai fürdővárosok nagy részéből mára már eltűntek, a bártfai fürdőben egész nyáron koncertezik a szalonzenekar, amely minden alkalommal eljátszik 2-3 Kéler művet is.

Összegzés

A mai integrálódó Európában Kéler Béla művészi sikerei kevéssé ismertek, tulajdonképpen elfelejtődtek. A wiesbadeni fél a Bártfai Kéler jubileumokra való invitálást válasz nélkül hagyta eddig. Kéler zenéje évszázadok múltán is bizonyítja a közös német és szlovák zenei hagyományokat és kapcsolatokat. Kéler Béla zenéje egy olyan fenomén, mely megérdemli, hogy Európa tudomást szerezzen róla, hogy művei az európai kulturális örökség részévé váljanak, és hogy a bécsi újévi koncerten elhangozhassanak, hiszen összehasonlíthatók ifj. Johann Strauss műveivel.

Szlovák nyelvről fordította Maruzsné Sebó Katalin.

Výstup na Lomnický štít (A Lomnici csúcson) – Andante quasi Adagio. A mű kéziratban található a budapesti Széchenyi könyvtárban (1014 Budapest, Szent György tér 4-5.).

¹² A Kassai Állami Filharmónia által 2010 novemberében előadott koncert anyagából a következő művek jelentek meg CD-n: *Uhorská veseloherná predohra* (Magyar vígjáték nyitány) op. 108, *Holubica mieru* (Békegalamb), polka-mazurka op. 80, *Ladies* – polka op. 29, *Bardejovský spomienkový čardáš* (Bártfai emlék csárdás) op. 31, *Na krásnom Rýne spomínam na teba* (Emlékszem, hogy a gyönyörű Rajna) keringő op. 83, *Grand galop infernal*, op. 60 (Vel'ky pekelný galop, Nagy pokol galopp).

Bibliográfia

- Burlas, Ladislav: *Formy a druhy hudobného umenia*. Žilina, 2006.
- Černušák, Gracian: *Dějiny evropské hudby*. Praha, 1974.
- Fecsková, Silvia: Béla Kéler – 13.2. 1820 – 20.11. 1882. *Spravodaj Bardejov*, roč.10, rubrika *Názvy ulíc nášho mesta*, č. 7. I. časť, str. 24-27. obr. 1., 1980.
- Fecsková, Silvia: *Skladateľský odkaz Bélu Kélera*. *Spravodaj Bardejov*, roč.10, rubrika *Názvy ulíc nášho mesta*, č. 8. II. časť, str. 20-23, 1980.
- Fecsková, Silvia: Béla Kéler – 13.2. 1820 – 20.11. 1882. *Spravodaj Bardejov*, roč.12, str. 25-26, 1982.
- Fecsková, Silvia: *O hudobnom skladateľovi, bardejovskom rodákovi-Vojtechovi Kéllero* *Jedna z ulíc mesta*. *Spravodaj Bardejov*, roč. 9, č. 1, str. 29-31, 1979.